

HISTORIA PRAWA ZOBOWIĄZAŃ - 2

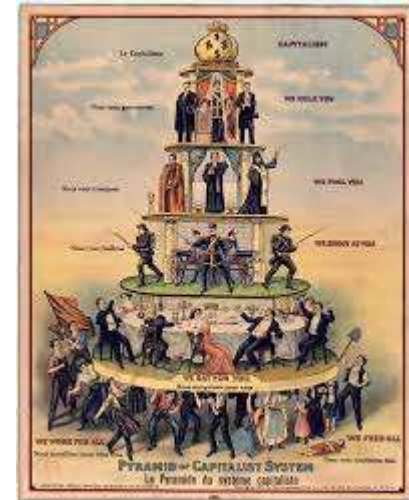
TRENDY W XIX-XX W.

dr Jan Halberda

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ NA POCZĄTKU XIX W. (KN, ABGB)

- Kapitalizm wolnokonkurencyjny.
Koncepcja liberalno-indywidualistyczna, prawo natury
- Zasada autonomii woli.
- Zasada (założenie) formalnej, abstrakcyjnej równości stron
- Zasada swobody umów/wolności umów (**PACTA SUNT SERVANDA**, art. 1134 kn).

Zasada swobody umów w kN

- **1134. Umowy prawnie ułożone, zastępują miejsce prawa dla tych, którzy je uczynili. Nie mogą być odwołane, tylko za wzajemnym ich zezwoleniem, i dla przyczyn, które prawo upoważnia.**

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ NA POCZĄTKU XIX W. (KN, ABGB)

- Przepisy w kodeksach mają charakter *ius dispositivi*, a nie *ius cogens*.
- *Prawa pisane są dla roztropnych – vigilantibus iura scripta sunt*
- *Chcącemu nie dzieje się krzywda – volenti non fit iniuria*

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ NA POCZĄTKU XIX W. (KN, ABGB)

- Brak zakazu nadużywania prawa,
- Brak zakazu lichwy,
- Brak klauzuli dobrej wiary,
- Brak przepisów ochronnych, np. prawa pracy, prawa lokatorskiego.
- Ograniczone możliwości wycofania się z umowy - wady oświadczenia woli, naruszenie porządku publicznego, dobrych obyczajów – interpretowane jednak wąsko, nadmierny uszczerbek – dawne „leasio enormis” – dość zawężony.

„Prawo pracy” w kN

- 1708. Dwa są gatunki kontraktów najmu:
Najmowanie rzeczy,
Najmowanie robót.
- 1710. Naiem roboty jest kontrakt, przez który jedna ze stron podejmuje się uczynić rzecz jaką dla drugiej, za umówioną między nimi cenę.

„Prawo pracy” w kN

- 1780. Można przyjmować do służby tylko na czas, i do pracy oznaczonej.
- 1781. Dawana jest wiara temu, co pan stwierdza urzędową przysięgą: Co do ilości zasług. Co do zapłaty z przeszłego roku. Co do zapłaty danej na rachunek roku bieżącego.

Umowa w kodeksie Napoleona

- 1101. Kontrakt jest umowa, przez którą jedna lub kilka osób obowiązują się względem jednej, lub kilku innych osób, do dania, uczynienia, lub nieuczynienia jakiej rzeczy.
- 1108. Cztery są warunki istotne do ważności umowy:
Zezwolenie osoby, która się obowiązuje;
Zdatność iey do kontraktowania;
Przedmiot pewny, który składa rzecz zobowiązania;
Przyczyna godziwa w zobowiązaniu.
- 1131. Zobowiązanie bez przyczyny, albo dla przyczyny fałszywej, lub dla przyczyny niegodziwej, żadnego skutku mieć nie może.

Rozwój umów adhezyjnych

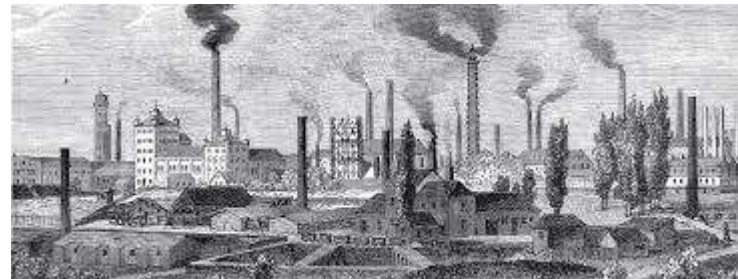

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ NA PRZEŁOMIE XIX/XX w. (BGB, ZGB, nowele do ABGB)

- Krytyka liberalizmu.
- Ograniczenia zasady swobody umów w interesie słabszej strony:
- Zakazy lichwy i wyzysku,
- Klauzule generalne porządku publicznego i dobrych obyczajów - szeroka rola sądów (Francja, Niemcy, zasady słuszności, zasada ekwiwalentności świadczeń),

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ NA PRZEŁOMIE XIX/XX w. (BGB, ZGB, nowele do ABGB)

- Nowe działy prawa.
- Ustawodawstwo szczególne (ochrona lokatorów, prawo pracy, waloryzacja).
- Prawo pracy – wcześniej traktowano ją jako najem usług (pr.rzymskie, kN, ABGB). Przepisy feudalne w Landrechcie i w ABGB. W kN tylko dwa przepisy. Potem rozwija się w II poł. XIX w. nowy dział prawa – prawo pracy.

KLAUZULE GENERALNE (KAUCZUKOWE)

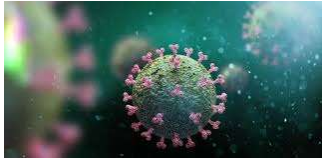
BGB: § 138. Czynność prawna sprzeciwiająca się dobrym obyczajom, jest nieważna.

W szczególności nieważną jest taka czynność prawna, gdy kto wyzyskując ciężkie położenie, lekkomyślność i niedoświadczenie drugiego, każe za jakieś świadczenie przyrzec lub przysporzyć sobie albo osobie trzeciej korzyści majątkowe, które tak dalece przewyższają wartość świadczenia, iż wśród danych okoliczności owe korzyści majątkowe pozostają w rażąco nieodpowiednim stosunku do świadczenia.

KLAUZULE GENERALNE (KAUCZUKOWE)

BGB: § 242. Dłużnik jest zobowiązany w ten sposób spełnić świadczenie, jak wymaga tego zasada dobrej wiary przy uwzględnieniu zwyczajów przyjętych w obrocie.

Zasada *REBUS SIC STANTIBUS*

- Art. 269 (KZ). Gdyby z powodu nadzwyczajnych wypadków, jako to: wojny, zarazy, zupełnego nieurodzaju i innych klęsk żywiołowych,
- świadczenie było połączone z nadmiernymi trudnościami lub groziło jednej ze stron rażącą stratą,
- czego strony nie mogły przewidzieć przy zawarciu umowy,
- sąd może, jeżeli uzna to za konieczne według zasad dobrej wiary, po rozważeniu interesów obu stron,
- oznaczyć sposób wykonania, wysokość świadczenia lub nawet rozwiązać umowę.

Zasada swobody umów w KZ 1933 r.

- Art. 55 (KZ). Strony, zawierające umowę, mogą stosunek swój ułożyć według swego uznania, byleby treść i cel umowy nie sprzeciwiały się porządkowi publicznemu, ustawie, ani dobrym obyczajom.

Zasada swobody umów w kN

- 1134. Umowy prawnie ułożone, zastępują miejsce prawa dla tych, którzy je uczynili. Nie mogą być odwołane, tylko za wzajemnym ich zezwoleniem, i dla przyczyn, które prawo upoważnia.

